

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist.
exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo -
Cod. Ettenheim-Münster 359**

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Quaestio unica

[urn:nbn:de:bsz:31-132384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-132384)

eig quomodo in cepit per p[ro]p[ri]a & suay de p[ro]p[ri]a. Acter p[ro]p[ri]o
 s[ed] p[ro]p[ri]a statim necesse p[ro]p[ri]a & e[ss]e[m] qua p[ro]p[ri]a
 p[ro]p[ri]a e[st] r[ati]o[n]ata p[ro]p[ri]a. Veru[m] n[on] vero
 cum simi p[ro]p[ri]a s[ed] ita & reliqua via s[ed]
 cum solo p[ro]p[ri]a & de celo lib[er]o[m] capita
 p[ro]p[ri]a admodu[m] ac erudite explicent[ur] a p[ro]p[ri]a
 loq[ui]t[ur] amant[ur]. & et a e[ss]e[m] no[n] e[st] cur mul-
 tis in textum no[n] e[st] chartas impleant[ur]. Ista
 e[ss]e[m] p[ro]p[ri]a r[ati]o[n]ata tradenda no[n] p[ro]p[ri]a ceteris
 n[on] e[st] comodior atq[ue] expeditior ut n[on] e[st] d[omi]n[us]
 s[ed] s[ed] p[ro]p[ri]a ad explicand[um] not[um] p[ro]p[ri]a uina
 n[on] e[st] d[omi]n[us] clarat[ur] dem[um] ad alia p[ro]p[ri]a
 p[ro]p[ri]a n[on] e[st] circa septu[m] p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a & ex-
 aminanda p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a. Porro circa p[ro]p[ri]a
 s[ed] q[ui]a f[er]e ab alijs disputari solent nos
 t[em]p[or]is breuitate admoniti unica q[ui]a p[ro]p[ri]a com-
 plectemur.

Quisnam sit scop[us] p[ro]p[ri]a
 & quib[us] procedenti p[ro]p[ri]a
 Quis t[em]p[or]is Unica.

Quia d[omi]n[us] methodu[m] in scribenda r[ati]o[n]ata p[ro]p[ri]a Quia Methodu[m]
 s[ed] q[ui]a d[omi]n[us] duob[us] p[ro]p[ri]a in cap. 10 de de d[omi]n[us] in p[ro]p[ri]a
 clarat Acter. a com[un]i diluide p[ro]p[ri]a et

^{Primo pronuntiatio}
^{Artis et quae sit agitur}
explicatio quoniam est in hac sententia a principijs ad
ea quae ex principijs constant progredi oportet: sicut
^{Deo pronuntiatio}
pro mundi textu et traditum: A communione
huius ad miram coram incedendum est. Hic pro,
cedendi modus ac ratio conveniencie sit ambigere
^{Primo dicitur circa Deum}
^{Quae pronuntiatio}
posset hinc rationibus induci. Consequens ista
sententia pronuntiata duo articula sibi mutuo se,
pugnare et alterum esse falsum probare. Ant
quam principia rei. It notiora nam nobis vero
mirum nota ut aperte textu et de eipia
probare: quia sensum pug se offert totum qua
ptes: Nam ut simpliciora sunt notiora; quia
a simplicibus partibus et principijs procedit
ad tota ex simplicibus seu principijs orta et
composita. Sed in textu 2do de a notioribus
nobis nam ut mirum notis inveniendum esse; quidem
est cum altero pronuntiato utrumque a coram ad
mirum coram esse incedendum: Coram. n. uocat illa
et notiora et tota quaedam quae saepe dubie sunt
partibus secundum nos sunt manifestiora. Quae duo
illa pronuntiata mutuo se non compatiuntur
quod si ab utroque est inveniendum a inveniendum

2da dubitatio.

e a principijs ut initio aserit. *¶* Da no
 si nupicendum cet a principijs in tradenda p^o t^o
 xanti id p^o ea futum. Et ut seruari o^o do
 rax & Doctrina; q^o utq^o cognitio totiq^o pende,
 cet a cognitione principioni elementum & cau
 sam ut probat Aristes: s^o p^o hoc no est a prin
 cipijs nupicendum q^o & c. probat Minor q^o or
 do cognitiois q^o harig e ordini p^o ductionib;
 C^o ad. n. e primu^o in cognitione vltimu^o e in
 p^o ductione; Aristes. n. p^o p^o ponit adificare
 domu^o licet in opatore a fundam^o ho^o mupi
 at. 2do q^o a segete nullam o^o rem na
 turalit^o p^o e p^o fectio & quatum cognosibi
 ho^o e cognositi co^o sequens e absurdum in res
 creatae sint finitae ac limitate p^o fectiois.
 Regla probat q^o Socrates vq^o p^o t^o Aristes
 q^o mundum fingit ab aeternis s^ont in finitos
 progenitores patrem a^o num, proam^o a^o tam^o de:
 a q^o g^o omib^o p^oendet ut a causis p^o se q^o g^o de;
 id q^o e caa^o caa^o e et caa^o causati. s^o si
 ad p^o fectio^o attingendum Socratem exiget re
 solutio usq^o ad elementa & caas p^oimas a
 nullo intellectu creato cognositi potest quatu^o

cognoscibilis e. Secret et magis pna a ne
mine ppele cognosci & cognoscere ex hauriri
poe & id genus alia, uel uenit absurda.
3ta ratio dubi. 3ta no scitaria It scapig nob propinquiora no
omnib nra cognitio dr a pttis nisse a sensu
o scitaria It nobis puz magisq nota psequet
abilis nitu sum embo n ab authoridg. Minor
e Auctus 10 post tex s. de p de An text s
ubi dicit vte aut nbit est aut posteriq est.

4ta ratio dubi. 4ta no vria It nobis cognitu Difficillima
eo q sensu nos long. sine fugiat ut est scitia
eiusdem pttis 1 Metaph. ex. o falsu e q
hic assentit ab eodem vria nobis ee notiora.
Confirmah: Si vria nobis eent notiora tu
quod essent magis vria ei magis nobis esset
p ppele consequenti conceptu Eius vrlisim
eet nobis notisim q e absurdum.

5ta ratio.

5ta no. contra id q in textu 2do habet
eandem ee nota nobis & nra. Magis vria
It nobis puz nota ut textu 4to de pto dr
sz ea It et notiora nra: o eadem sunt
nobis nota & nra probah Minor ea sunt
notiora nra a qly nra nupit operari

ideo sui natura fit illi notiora: sed natura incipit opa-
 ri ab utriusque: prius & subitio inquit natura utroque
 tante deinde sentiente Deum rationante
 ut e' in Do de generatione animalium c. 3. con-
 firmat q' color notior nobis est qua' species
 in se habiles q' in medio producuntur ex specie
 ipsa non sentiantur videm t' color est et noti-
 or natura qua' species in se habentur causa. NB

Hic nihil obstantibus pronunciata duo artia firma
 & inconcussa persistunt q' b' & p' hanc trademur
 disciplinae ordinem p' scribit; quoru' prior

*Hic no obstantibus dicitur
 hanc duo pronunciata esse
 vera:
 & p' hanc p' scribit hanc disci-
 plinam ordinem.*

ad ipsas res de q' b' e' sua p' tinet ut videtur
 scientificam disciplinae nititur ducit a p' xia
 p' xie rei qua de sua tradit: posterior ordo
 spectat ad ipsam cognoscendi rem ut videtur
 q' doctrina aliqua tradit p' xitiam magis
 viter & p' xitiam progrediam ad magis viter
 & clarior. Verum p' xitiam natura de his

19.

20.

rebus sentiam pronunciam Notandum est
 notiora natura & nobis t' b' g' modis accipitur
 1° Natura nobis notiora sunt q' tunc a natura
 p' xitiam tunc ab intellectu nostro cognoscente p' xitiam
 intendunt. 2° Do Natura & nobis priora seu

Nota 1°

*Natura magis
 nobis t' b' g' modis
 accipitur.*

1°

2°

notiora dant ea q̄ generationis ordine prius a
 natura efficiuntur atq̄ adeo a nobis et prius cog
 nitione percipiuntur quod idem est id q̄ de qua roe
 Et ee a natura seu agente natura, et et a nobis
 secundum illam roem cognosci seu cognoscibilita
 tem. 3tio Notiora natura dant q̄ natura, na
 gis cognoscibilem sunt perfectiora sunt non
 quodam univocum ac simpliciter sed in eadem se
 rie, magis videlicet verba comparatione univocali
 orum sub quibus continentur. Nobis uero est contra
 notiora dant ea q̄ cognitione distincta actuali
 adeoq̄ doctrinae & certioribus ordinat quae postea
 hic Gemare proposuit illustrata existunt.

2do Notandum. Notandum 2do tam vite quam scire si factis
 tan vite quam scire
 bifaria ab arte separari ab arte sic accipit scire simpliciter pro
 individuum q̄ sit scilicet subiecta de vite oppo
 sito modo sed eo q̄ operatione intellectus abstractis a
 scitariis ut species & genera comprehendat; hoc
 modo sumuntur vite & scire sic notat. text. 5.

3do hoc uero loco accipit scire pro speciebus specie
 rum q̄ dant scitaria inter omnia scientia
 sum eo q̄ illis terminentur scire q̄ sic cum rebus
 deserviant ad individua: Et vite accipit

Quare species speculati
 vae sunt singularis
 sic = Potentia intellectus
 Quare vite sic accipit

& generis quod in potentia & in se ipso continetur sub se speciebus,
 & respectu generis inferioris sub altero dicitur
 et scilicet respectu inferioris. 3° hic notanda sunt 3° hic Notanda.
 Diligentia ea quae dicitur in 1° art. 1° tradit omnibus. ubi dicitur esse
 ubi totum in proposito negotio esse simplex voto &
 essentiali. Utinam explicite cognoscitur per se cognoscitur ale
 tione distincta & cognitione confusa. ^{Tan voto qua essentia} ^{ale & tione} ^{distincta} ^{cognoscitur}
 qua totum obij qua in eo continetur emulata in
 spectio cognoscitur v.g. cum totum sic intelligitur
 ut explicite uniuersa eius essentialia predicata
 percipiatur. Confusa est qua totum in se quod in eo
 continetur promissive tam ac promissim cognoscitur ap,
 presentibus. Denique cognitio distincta aut Nota.
 est qua totum actuale aut qua totum vult
 explicite aut distinte cognoscitur prior disti
 cta actualibus posterior distincta potentia
 libi a potius appellari consuevit. Similiter
 de confusa cognitione alia est qua totum actua
 le alia qua totum potentiale apprehenditur. Qua
 roe & haec cognitiones generatim inter se differunt
 quomodoque ad se mutuo affecta sunt itemque ^{Vide Commento:}
 positum cognitio distincta unico simpliciter conceptu

Intellectiva. Haec conclusio expresse e' Actus loco supra
 citato 1° post text 3° & probat: Quia cogni- Nota.
 tio nra incipit a sensu & sytaria obijciunt
 sensui deinde intellectus & abstractione cognoscit
 virtua. Neq' n' hic plerib' e' disputandum p' quae
 intellectus sytaria cognoscunt quam virtua; alioquin
 n' hoc est negoty.

Conclusio 3^{ia} Cognitioe distincty accipiente Conclusio 3^{ia}.

sytare de virtute 2do modo ut videt' sit comparas
 inter ipsa virtua superiora & inferiora, cognitioe
 confusa potentiali p' quae cognoscunt virtua quam
 magis virtua. Est Avicenna 1° Metaph. c. 5. 5th;
 De Ente et Essentia p' tim initio. Actus hoc
 loco & probat: Intellectus in cognitione virtutum probat.
 eo ordine procedit quo sensus in cognitione sin-
 gularium: s' sensus procedit a cognitionib' <sup>virtua cognoscit confu-
 sa p' quae cognoscunt quam
 magis virtua.</sup>
 virtutib' & intellectib'. Pro Minor q' p'ne
 ri parvuli incipientes cognoscere p' quae de reib'
 cognoscunt e' entia q' d'ant confuse deinde e'
 docet & postea e' patrem aut matrem non
 cognoscendo distincte q' sit in Entis Essentia.
 2do probat in aib' q' a potentia reducuntur ^{probat 2do}
 in actum certum processu ab inefficacib'.

ad perfectiora ut Embrio p[er]g[ress]us inuita p[ar]te
 t[er]ra qua animalis & homo p[er]g[ress]us e[st] infans po
 stea adolefcentia tandem in iuven[em] p[er] t[er]m[in]u[m] eua
 dit: q[ui] in uterq[ue] p[er] sp[irit]u[m] veru[m] a p[er]fecta
 redimat in actu[m] procedit ab imperfectiorib[us]
 ad perfectiora: s[ed] virtutes cognitioes sunt
 imperfectiores q[ui]a magis g[ra]t[is]e attingunt
 rerum natur[am] q[ui] de. p[ro]bat[ur] 3tio obitu[m]
 adequatu[m] uterq[ue] e[st] Est ut cor p[er] d[omi]n[u]m
 et sentia: q[ui] p[ri]mu[m] q[ui] g[ra]t[is]e co[m]p[er]it uterq[ue]
 e[st] Est. probat[ur] 4to q[ui]a unaquaq[ue] p[er]
 t[er]tia p[er] omniu[m] op[er]a circa suu[m] obitu[m]
 forte adequatu[m]. sic p[ri]mu[m] q[ui] in d[omi]n[u]m
 lo[qu]it[ur] e[st] color, de f[er] colore videt n[ost]r[u]m
 muru[m] &c. sic p[ri]mu[m] q[ui] audit[ur] audit e[st] fo
 ng de p[er] sonu[m] audit campana[m] tuba[m] &c.
 Conclusio 4ta Cognitioe co[m]p[er]ta actuali p[er]g[ress]u
 cognoscit sp[irit]u[m] specialissima qua[m] g[ra]t[is]e suscipit
 ra. probat[ur] p[er] q[ui]a v[er]te cognoscit p[er] ite
 etq[ue] abstractio[n]e i[n] p[er]tinet q[ui] q[ui] p[er]g[ress]u ab
 p[er]tinet n[on]netq[ue] efficacit[er] p[er]g[ress]u et cognoscit
 s[ed] p[er]g[ress]u abstractio[n]e efficacit[er] n[on]net e[st] sp[irit]u[m]

probat 3tio.

Conclusio 4ta.

probat

infima g. Probatur Minor quia spes infima sensibilibus
est minor. Et do quia Metaphys. ordine Doctri-
nae ultima est g. obiectum ipsum quod est sub omnium
communis nisi posterius accipitur ab intellectu quam
aliud sciatum magis est magis verum.

Conclusio 5ta. Cognitione actuali distincta
magis verba notiora nobis sunt quam magis verba
poterit quod coram est omnium potentiarum. Sic probatur haec
conclusio. Actualis cognitio distincta speciem
tenet ex actuali distincta cognitione potest
et finitio est non potest actuali cognitione disti-
cta cognoscere v.g. homo nisi prius distincte
cognoscere animal nec animal nisi prius in-
venit corpus &c. Confirmatur quia totum disti-
cte non cognoscitur nisi partibus distincte cognitis.

Conclusio 6ta. Cognitione distincta potest
aliis magis verba prius cognoscere quam ma-
gis verba. Et item coram potentiarum potest
quia illa prius in nobis cognoscenda sunt
quorum cognitio ad alia cognoscenda requiritur
non viceversa. Atque ita sese habent quo ad disti-
ctam cognitionem potentialem magis verba esse
magis verum g. &c. Probatur Minor quod d.

probatur 2do.

Conclusio 5ta.

probatur. Saepe conclusio.

probatur. Saepe conclusio.

Obiectio.

Propter idem aff. omnium partium notitia expliciti
ac distincti cognosci non potest. Dicitur enim hominem
& similitudinem inter se esse in finita genera. Quod si
haec omnia cognoscenda sunt totum nullum intelligere
arg. profecto per eos intelligere. An probatur quod
sunt deus inter hominem & leonem coexistit infi-
nitatis species quibus producere potest si nollit
ita supra hominem & infra similitudinem cognos-
cit in finita genera inter media cum utrobique par-
ticulari ratio. Respondetur negantibus. An
autem ad intelligendum negatur paritas ratio
enim ex priori sequatur in ratione in finita esse
ratio infra posteriori minime ut recte do-
cent comitibus q. 2. art. 4.

Solutio.

Respondetur ad propositum
quod per se ipsum

Quod quicumque est ut ad arguta ratio posita responde-
ant. Ad per negatur. An. An probatur de
principia rei esse quidem ignotiora nobis quam
ea quae ex ipsis consistunt tota seu composita cog-
nitione generalis; cognitio enim distincta mini-
me. Neque enim ut affertur ut experientia docet
aliquid quam totum notum esse nobis cognitione
generalis qua non minus est secundum naturam dici potest
notum

progenitores Socratis in illa serie pariter
ipſi antecedente ſunt caſa p̄ ſe n̄ t̄n̄ ſt
p̄ ſe & eſſentialit̄ ſubordinate ſz p̄ auct̄
tm̄; q̄d̄em independent̄ oīo ac actuali
eorum gurgu q̄ tunc minime optabat ſo,
crates à ſuo p̄ ente ē progenit̄ p̄ ſe ac
ſi ipſi nunquam p̄ceſſiſſent. Ad p̄fecta, n̄
rei cognitionem nō requir̄ notitia cauſarū
p̄ auct̄ ſubordinate tantum licet aliq̄ ſint cau-
ſa p̄ ſe. Ad id q̄ d̄ n̄a p̄na adingetur
de iur̄ in com̄. q̄ſt. 1. art. 3 ad ſep̄imū ut
q̄ p̄fecta & cōp̄lexiva cognitio n̄a n̄a
p̄na cognoſcat ſab̄ eī p̄cip̄e oer formab̄
q̄ hoc mundi ſtatū miribz agentibz naturali-
bz in eā induci p̄nt quabz numero certo et
definito ḡtineri cōr̄ ē p̄cto inq̄ ſentia ab
Ate in 2do Metaph. c. 2. & à Platone quoq̄
in p̄ſileba tradita. Quomō n̄ cōcedi p̄nt
rem aliquā creatam cōp̄tendi & cognoſ-
cendo penit̄ exhauiſi nō p̄ae ibidem velle
Socr̄ docent p̄cti citati.

Quae notitia auct̄
ad p̄fecta rei cognitio
nem requirit̄.

Quae cognitio naturalis
primam.

Ad 3^m. Distinguitur consequentia ut nobis prius Respondet ad 3^m.
magis nota quam verba cognitione sensitiva con-
cedo cognitione intellectuali nego. Nos autem sic
quodamquam intellectuali cognitione prius ma-
gis suscipitur.

Ad 4^m respondeat cum S. Thoma opusculo 5° q. 1^a Respondet ad 4^m.
verbalia in se et per se notiora sunt pro verborum in
causando ut per se et intelligentie quod sunt causa verborum;
Et tunc hoc loquitur per se in 1° Metaphysicorum c. 2. q. 1^a dicit
causa esse cognitum difficilissima et a sensibus notiora,
notissima. Et de summo pro verborum in se nota
do ut quodam et species ex quibus si loquamur de cog-
nitione generalis potius et tunc distincta actuali
magis verba prius magis nota sunt quam minus
verba ut in 3^a et 4^a conclusionem dicitur est.
Unde hac distinctione facta negat consequentiam
Ad affirmatorem concedit totum si sermo sit de
dictis duobus cognitionibus genericis.

Ad 5^m respondeat per Aristotem non tendere generaliter Respondet ad 5^m.
regulam quod notum est quod fuit nobis notiora seu
prius nota sunt ignotiora seu posteriora nota ante
et in eversa; sed indefinite ac generaliter hoc
asserere quod notum non est quod notum notiora

Sunt sint et notiora nra nec e' quozs.
Unde concedi pot totu' argum illud q'm nihil
n. absurdi e' concedere modo aliquo eadem ee
scdm nra, & nobis notiora ut ut ex pma
conclusioe supra posita manifestum e'. Nihil
omnino alijs modis & rationibz no' st eadem
nobis & nra notiora Ex q'bz dictu' statim
verificat. Prmo veru' hoc e' in causis ocul
tissimis & a sensu nro remotissimis qualiter
st substantia a nra separata q' cu' spiritua
les adeoq' scdm se nra pfecta nobisq'
sint nobis ta' q' p sensum cognoscimus mag
sunt nota. Deinde si notiora nobis & nra
sumat' q' no' supra explicato dictum
Actis universim absolutiq' in omni nra sub
iecta veru' h' ut q' dicitur patebit. q' no'
Quod in Logica nobis usum e' sic quoq'
respondens a' inprobabilit' statem in 10 post.
log de virtibz in causando; sic vero in p'vio
p'cipue log de virtibz in pdicando q' de quate
nis hnt locu' totiq'.

Obiectio.

Obijcies si nra st notiores nra & non nobis

cur Aster in p[ro]p[ri]is à causis ad effecta à
principijs & ad ea q[ue] ex his g[er]unt à p[ro]p[ri]is
ad totu[m] p[ro]cedit cum ipse dicat ex p[ro]p[ri]e p[ro]
gredientum ee ex his q[ue] nobis notiora ad ea
q[ue] sunt notiora n[ost]ra. Respondeo 1o. Aster Respondeo 1o.
servare id q[ue] servandum ee dixit: At effe
ctib[us] n[ost]ris & signib[us] nobis notiorib[us] ostendit id q[ue]
notu[m] e[st] ignotib[us] notis n[ost]ris n[ost]ris dari
prima reru[m] naturu[m] principia: Et sic hec
à causis incipiat q[ue] sunt notiores n[ost]ra illas
ip[s]as t[ame]n causas p[er] media notiora nobis in
vestigat. Respondeo 2do. Hoc ip[s]o q[ue] à com, Respondeo 2do.
numb[us] reru[m] naturu[m] principijs & passionib[us]
tant[um] n[ost]ra notiorib[us] incipit illum et incipit
à notiorib[us] nobis cognitione utiq[ue] c[on]fusa. p[ro]p[ri]e & p[ro]
p[ri]e agere et principijs & passionib[us] communib[us]
reru[m] naturu[m] e[st] agere et corp[or]e naturu[m] in
co[nt]ra à quo tant[um] nobis notiori c[on]fusa cogniti
one procedit ad corp[or]e naturu[m] in specie d[ist]in
ctum.

Caput 2. 3. & 4. tum.